

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt 28.1.2025 lausuntoa (VN/23654/2021) luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi arkistointilaki, jolla kumottaisiin voimassa oleva arkistolaki. Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia.

Voimassa oleva arkistolaki (831/1994) on vanhentunut. Teknisen kehityksen ja muussa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten vuoksi sääntelyn tulkinnanvaraisuus on lisääntynyt. Luonnos hallituksen esitykseksi arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain (1145/2016) muuttamisesta oli lausuntokierroksella 4.4.-16.5.2022. Lausuntopalautteen perusteella todettiin, että arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisen sijasta on syytä valmistella kokonaan uudet lait. Kansallisarkistosta annettua lakia koskevalta osaltaan uudistus on tarkoitus toteuttaa osana Sivistyshallinto 2030 –uudistushanketta.

Ammattiliitto Pro on tutustunut hallituksen esitysluonnokseen ja toteaa siitä lausuntonaan seuraavaa:

Arkistolain uudistaminen on ollut vuosia vireillä. Uuden lain tarkoituksena on varmistaa asiakirjallisen kulttuuriperinnön sekä tutkimuksellisesti arvokkaiden tietoaineistojen säilyminen ja saatavuus.

Pro katsoo, että arkistolain uudistaminen ja lain julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttaminen on kannatettavaa ja tarpeellista. Digitaalinen kehitys on muuttanut tiedonhallintaa, joten muutokset on tarpeen huomioida myös lakien tasolla. Esitys arkistointilaiksi sekä ehdotetut muutokset tiedonhallintalakiin selkeyttävät säädöksiä sekä arkistoinnin käsitteistöä ja menettelyitä nykyistä säädös- ja toimintaympäristöä vastaavaksi. Ulkomaiden lainsäädäntö vertailukohdassa tarkasteltavien maiden arkistolainsäädännön todetaan olevan 1990-luvulta Viroa lukuun ottamatta ilahduttavaa on, että Suomi on lainsäädäntöä uudistamassa kärkimaana.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi kiinnitämme huomiota kahteen kohtaan, joita olisi syytä tarkentaa.

Viranomaisen tulee määritellä arkistoitavat asiakirjat ja tietoaineistot tutkimuksellisten tarpeiden perusteella (8 § arvonmääritys). Pykälässä on mainittu viisi seikkaa, jotka tulee ottaa huomioon arvonmäärityksessä yhteiskunnan kehitystä monipuolisesti kuvaavien ja edustavien tietojen tunnistamiseksi. Viranomaisten osaaminen arvonmääritykseen on vaihteleva. Osassa viranomaisia osaaminen tutkimuksellisten tarpeiden perusteiden arviointiin on hyvin ohutta tai sitä ei ole ollenkaan. Viranomaisten kirjo on laaja, ja osa viranomaisista korostaa omaa autonomista asemaansa ja omaa rooliansa arkistoivana tahona (esim. kunnat ja yliopistot). Pro katsoo, että ohjatumpi malli arvonmääritykseen on tarpeellinen. Huolena on, että arvonmääritystä ohjaa viranomaisen taloudellinen tilanne, jolloin tutkimukselliset tarpeet tulevat ohitetuksi. Riskinä on, että tutkimuksellista arvoa sisältäviä asiakirjoja voi päätyä tuhottavaksi.

Valtion viranomaisten asiakirjojen siirtäminen kansalliseen arkistotietovarantoon tapahtuu jatkossa sähköisesti (13 §). Asiakirjojen sähköiseen muotoon muuttaminen on viranomaisen vastuulla (12 §). Viranomainen siis vastaa asiakirjojen ja tietoaineistojen siirtokuntoon saattamisesta, siirron toteuttamisesta ja siitä aiheutuvista kustannuksista. Ehdotukset ja niiden vaikutukset kohdassa ei ole arvioitu sähköiseen muotoon siirrettävän aineiston määrää eikä kustannuksia. Massadigitoinnin suunnitteluprojektin yhteydessä 2017 Kansallisarkisto on toteuttanut kyselyn valtionhallinnon analogisista aineistoista. Pysyvästi säilytettäviä hyllymetrejä on tällöin ollut 171 566. Määrä on suuri, joten taloudelliset vaikutukset ovat merkittävät. Ehdotukset ja niiden vaikutukset kohdassa tulisi arvioida valtion viranomaisten digitoitavien asiakirjojen määrä sekä digitoinnin taloudelliset vaikutukset.

Timo Nousiainen
järjestöpäällikkö

Leena Hiljanen
sopimuslavastaava

Hiljanen Leena
Ammattiliitto Pro ry